

DOI: 10.58423/2786-6742/2025-11-301-321

УДК 657.28

Gabriella LOSZKORIH

PhD, docens

Számvitel és Auditálás Tanszék vezető-helyettes,
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Egyetem,
Beregszász, Ukrajna

ORCID ID: [0000-0002-5402-7220](https://orcid.org/0000-0002-5402-7220)

Scopus Author ID: [58538087000](https://orcid.org/58538087000)

e-mail: loskorih.gabriella@kmf.org.ua

(Corresponding author)

Vivien BÁTORI

MSc. hallgató

„Nemzetközi Számvitel és Adóügy” c. képzési program,
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Egyetem,
Beregszász, Ukrajna

ORCID ID: [0009-0005-1140-3280](https://orcid.org/0009-0005-1140-3280)

VÁLLALKOZÁSOK KÉSZPÉNZ NÉLKÜLI ELSZÁMOLÁSA A DIGITALIZÁCIÓ FÜGGVÉNYÉBEN: SZÁMVITELI ÉS INFORMÁCIÓS TÁMOGATÁS, VALAMINT PÉNZÜGYI MONITORING

Анотація. Стаття присвячена дослідженню організації та обліково-інформаційного забезпечення безготівкових розрахунків підприємств в умовах цифровізації економіки. Актуальність теми зумовлена зростанням ролі електронних платіжних систем, необхідністю забезпечення прозорості розрахункових операцій і підвищення ефективності фінансового моніторингу. У статті розглянуто теоретичні засади безготівкових розрахунків, їх економічну сутність, нормативно-правове регулювання та роль у фінансово-господарській діяльності підприємств. Висвітлено взаємозв'язок між обліковими процесами, інформаційними технологіями та системами контролю, що формують достовірність фінансової звітності та підвищують ефективність управління грошовими потоками. У роботі використано методи системного аналізу, логічного узагальнення, моделювання та порівняння для виявлення закономірностей цифровізації обліку безготівкових операцій. Досліджено цифровізацію безготівкових розрахунків підприємств за трьома ключовими напрямками: облікове відображення, інформаційно-технологічна підтримка та фінансовий моніторинг/AML. Представлено релевантні законодавчі норми, основні принципи бухгалтерського обліку за рахунком 31 «Рахунки в банках», а також обліково-архітектурні та контрольні рішення - API-інтеграцію, реальне часове звірення даних, систему логування та розмежування ролей. Обґрунтовано, що цифровізація сприяє автоматизації бухгалтерських процедур, інтеграції банківських сервісів із внутрішніми обліковими системами, зменшенню ручного введення даних та помилок, а також підвищенню швидкості й точності фінансової звітності. Особливу увагу приділено фінансовому моніторингу (AML) як ключовому інструменту забезпечення фінансової безпеки. Досліджено правові основи його функціонування відповідно до діючого законодавства та ролі Національного банку України у контролі за дотриманням нормативів

This is an Open Access article distributed under the terms of the [Creative Commons CC BY-NC 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

під час здійснення безготівкових операцій. Фінансовий моніторинг розглядається як система виявлення, оцінки та запобігання ризикам відмивання доходів, фінансування тероризму й інших незаконних транзакцій у контексті цифрових платіжних інструментів. Отримані результати свідчать, що цифрові платіжні інструменти створюють передумови для формування єдиного інформаційного простору підприємства, де облік, аналіз і контроль функціонують у взаємозв'язку. Запровадження автоматизованих систем обліку безготівкових розрахунків створює можливості для своєчасного аналізу фінансового стану, покращення якості звітності та підвищення довіри з боку державних і банківських інституцій.

Ключові слова: безготівкові розрахунки; цифровізація; бухгалтерський облік; фінансовий моніторинг; електронні платіжні системи; фінансова звітність; аналіз; інформаційна підтримка; контроль; прозорість фінансових операцій.

JEL Classification: M41

Absztrakt. A tanulmány a vállalkozások készpénz nélküli elszámolásainak szervezését és számviteli-információs támogatását vizsgálja a gazdaság digitalizációjának feltételei között. A téma időszerűségét az elektronikus fizetési rendszerek növekvő szerepe, a pénzügyi tranzakciók átláthatóságának biztosítása, valamint a pénzügyi monitoring hatékonyságának fokozása indokolja. A tanulmány bemutatja a készpénz nélküli elszámolások elméleti alapjait, gazdasági lényegét, jogi-szabályozási környezetét és szerepét a vállalkozások pénzügyi-gazdasági tevékenységében. Kiemelésre kerül a kapcsolat a számviteli folyamatok, az információs technológiák és az ellenőrzési rendszerek között, amelyek a pénzügyi beszámolóknak megbízhatóságát és a pénzáramlások irányításának hatékonyságát biztosítják. A kutatás során alkalmazott módszerek a rendszerelemzés, logikai általánosítás, modellezés és összehasonlítás, amelyek segítségével feltárhatók a készpénz nélküli tranzakciók digitalizációjának mintázatai. A tanulmány a készpénz nélküli elszámolások digitalizációjának vállalati hatásait vizsgálja három pillér mentén: számviteli leképezés, információs (IT) támogatás és pénzügyi monitoring/AML. Ismertetésre kerülnek a releváns jogi normák, a 31-es „Bankszámlák” főkönyvi számla számviteli alapelvei, továbbá az architektúrális és kontrollmegoldások a számviteben (API-alapú integráció, valós idejű egyeztetés, naplózási rendszer és szerepkörök szétválasztása). Megállapítást nyer, hogy a digitalizáció elősegíti a számviteli eljárások automatizálását, a banki szolgáltatások integrációját a belső számviteli rendszerekkel, csökkenti a manuális adatbevitelből eredő hibákat, és növeli a pénzügyi beszámolók gyorsaságát és pontosságát. Különös hangsúlyt kap a pénzügyi monitoring (AML) mint a pénzügyi biztonság egyik kulcsfontosságú eszköze. Részletes elemzésre kerülnek működésének jogi alapjai, valamint az Ukrán Nemzeti Bank szerepe a készpénz nélküli műveletek során alkalmazandó előírások betartásának ellenőrzésében. A pénzügyi monitoring olyan rendszerként jelenik meg, amely a jövedelmek pénzmosásának, a terrorizmus finanszírozásának és más illegális tranzakcióknak a felismerését, értékelését és megelőzését szolgálja a digitális fizetési eszközök kontextusában. A kutatás eredményei azt mutatják, hogy a digitális fizetési megoldások elősegítik a vállalatok egységes információs terének kialakítását, ahol a számvitel, az elemzés és az ellenőrzés szoros összefüggésben működik. Az automatizált készpénz nélküli elszámolási rendszerek bevezetése lehetőséget teremt a pénzügyi helyzet időben történő elemzésére, a beszámolók minőségének javítására, valamint az állami és banki intézmények bizalmának erősítésére.

Kulcsszavak: készpénz nélküli elszámolások; digitalizáció; számvitel; pénzügyi monitoring; elektronikus fizetési rendszerek; pénzügyi beszámolás; elemzés; információs támogatás; ellenőrzés; pénzügyi műveletek átláthatósága.

Abstract. The article is devoted to the study of the organization and accounting-information support of enterprises' cashless settlements in the context of economic digitalization. The relevance of the topic is determined by the growing role of electronic payment systems, the need to ensure transparency of settlement operations, and the enhancement of financial monitoring efficiency. The

paper examines the theoretical foundations of cashless settlements, their economic essence, legal regulation, and their role in the financial and economic activities of enterprises. It highlights the interconnection between accounting processes, information technologies, and control systems that ensure the reliability of financial reporting and improve the efficiency of cash flow management. The research employs methods of system analysis, logical generalization, modeling, and comparison to identify patterns in the digitalization of cashless transaction accounting. The study explores the digitalization of cashless settlements in enterprises through three key dimensions: accounting representation, information-technology support, and financial monitoring/AML. Relevant legislative provisions, the main principles of accounting for Account 31 "Bank Accounts," as well as architectural and control solutions-API integration, real-time reconciliation, logging systems, and role-based access control-are presented. It is substantiated that digitalization promotes the automation of accounting procedures, the integration of banking services with internal accounting systems, the reduction of manual data entry and errors, and the improvement of reporting speed and accuracy. Particular attention is paid to financial monitoring (AML) as a key instrument for ensuring financial security. The study examines the legal foundations of AML activities under current legislation and the role of the National Bank of Ukraine in ensuring compliance during cashless operations. Financial monitoring is considered as a system for identifying, assessing, and preventing the risks of money laundering, terrorism financing, and other illicit transactions within the framework of digital payment instruments. The results indicate that digital payment tools create prerequisites for the formation of a unified corporate information space where accounting, analysis, and control function in close interrelation. The implementation of automated systems for accounting cashless settlements provides opportunities for timely financial analysis, improved reporting quality, and increased trust from governmental and banking institutions.

Keywords: cashless settlements; digitalization; accounting; financial monitoring; electronic payment systems; financial reporting; analysis; information support; control; financial transaction transparency.

A probléma általános megfogalmazása. A digitális technológiák gyors fejlődése alapvetően átalakította a gazdasági kapcsolatokat, a pénzügyi műveletek és a számviteli folyamatok szervezését. A készpénz nélküli elszámolások nemcsak a vállalkozások napi működésének hatékonyságát növelik, hanem hozzájárulnak a gazdaság átláthatóságához, a pénzügyi biztonság erősítéséhez és a korrupciós kockázatok csökkentéséhez is.

A pénzeszközök mozgása tükröződik a számviteli dokumentumokban, kapcsolatban áll a költségekkel, bevételekkel, pénzügyi eredményekkel, és végső soron a vállalkozás alapvető célját – a nyereség elérését – szolgálja. A „pénzeszközök” fogalmát a számvitel gyakran a bevételekkel és beáramlásokkal azonosítja, azonban gazdasági szerepük ennél tágabb. Az elszámolási folyamatban ugyanazon pénzügyi összeg a vevő számára kiadást, míg az eladó számára bevételt jelent, így a pénzeszközök biztosítják a vállalkozás pénzügyi eredményének és jövedelmezőségének kialakulását. Ukrajna korszerű készpénz nélküli fizetési rendszere lehetőséget biztosít a vállalkozások számára, hogy szabadon válasszák meg a készpénz nélküli elszámolások formáit és módjait, amelyeket a banki utasítások és szabályzatok határoznak meg. A készpénz nélküli fizetések formájának megválasztása a szerződő felek megállapodásától függ, és a szerződés feltételeiben kerül rögzítésre. Ezenkívül a fizetési feltételek meghatározása és végrehajtása a bankok közötti levelezői (korrespondens) megállapodások alapján is történik. Ez a rendszer lehetővé teszi a

pénzmozgások biztonságos és gyors lebonyolítását, növelve a pénzügyi tranzakciók átláthatóságát és a számviteli elszámolások pontosságát.

A készpénz nélküli elszámolások számviteli megjelenítése központi szerepet játszik a vállalatok pénzügyi kimutatásaiban, mivel a 31. „Bankszámlák” számlacsoport és alszámlái biztosítják a pénzeszközök mozgásának pontos nyomon követését. A banki tranzakciók helyes számvitele elengedhetetlen a pénzügyi beszámolók megbízhatósága, a pénzáramlások elemzése és a döntéshozatal szempontjából. A digitalizáció lehetőséget teremt az automatizált könyvelési folyamatok bevezetésére, a banki kivonatok elektronikus feldolgozására és a számviteli rendszerek integrálására a fizetési szolgáltatók platformjaival.

A pénzügyi monitoring – mint a pénzügyi biztonságot és jogszerűséget biztosító ellenőrzési mechanizmus – szintén szerves része a készpénz nélküli elszámolások rendszerének. Célja a pénzmosás, a terrorizmus finanszírozása és más illegális pénzügyi tranzakciók megelőzése, valamint a gazdasági műveletek átláthatóságának növelése. A pénzügyi monitoring működését Ukrajnában a 2019. december 6-án elfogadott № 361-IX törvény szabályozza, amely a pénzügyi tranzakciók ellenőrzésének egységes elveit rögzíti, és biztosítja a bankok, pénzügyintézetek és felügyeleti szervek közötti adatáramlást.

A kutatás időszerűségét az indokolja, hogy a vállalkozások számára ma már kulcsfontosságú a készpénz nélküli elszámolások helyes könyvelése, az elektronikus fizetési rendszerek integrálása a számviteli és elemző rendszerekbe, valamint a pénzügyi monitoring követelményeinek való megfelelés.

A legújabb kutatások és publikációk elemzése. A készpénz nélküli elszámolások fejlődésének elméleti és gyakorlati alapjait számos kutató vizsgálta, különös tekintettel azok digitalizációjára, jogi szabályozására és számviteli megjelenítésére.

A készpénz nélküli elszámolások digitalizációjának tendenciáit Tyvonchuk O. és Khusnullin I. [22] elemezték, akik a háborús körülmények közötti digitalizációs folyamatokat és azok hatását a pénzügyi infrastruktúrára kutatták. Hasonló irányban Hladkykh D. [4] a digitális gazdaság kiépítésének kontextusában elemezte a készpénz nélküli tranzakciók aktivizálásának problémáit és irányait, különös tekintettel a banki és makrogazdasági összefüggésekre.

A készpénz nélküli elszámolások jogi és számviteli kereteit Fesenko A. és Matiukha M. [23] vizsgálták, kiemelve a pénzeszközökkel kapcsolatos műveletek nyilvántartásának szabályozási aspektusait és „A fizetési szolgáltatásokról” szóló törvény alkalmazásának gyakorlati kérdéseit. A szerzők szerint az egységes számviteli megközelítés és a pénzügyi jelentések harmonizációja alapfeltétele a készpénz nélküli fizetési rendszer megbízhatóságának.

Pasichnyk I., Lozovyi S. és Vyazovyi S. [12] tanulmányukban a bankok versenyképességére gyakorolt hatás szempontjából elemezték a készpénz nélküli elszámolások új formáit. Eredményeik szerint az elektronikus fizetési rendszerek bevezetése növeli az átláthatóságot, csökkenti az árnyékgazdaságot, és elősegíti a pénzügyi biztonságot.

A készpénz nélküli elszámolások és az információs rendszerek kapcsolatát Nazarova I. [10, 11] részletesen tanulmányozta. Munkáiban a szerző a számviteli-információs rendszerek evolúcióját, az elektronikus elszámolások adattartalmát, valamint a pénzügyi jelentésekbe való integrálásuk módszertanát tárgyalja. Vyshyvana B. és Diakiv Yu. [3] az innovatív technológiák hatását vizsgálták az ukrán készpénz nélküli fizetési piac fejlődésére, kiemelve az informatikai infrastruktúra és a felhasználói bizalom szerepét.

A készpénz nélküli tranzakciók számviteli és adózási sajátosságait Bashchuk I. [2] tanulmánya elemezte, különös tekintettel a pénzforgalmi műveletekre vonatkozó utólagos fizetési rendszerekre és a pénzügyi intézmények elszámolási mechanizmusaira. Radionova N. és Tereshchuk V. [20] pedig a távbanki szolgáltatásokon alapuló elszámolások előnyeit és korlátait tárták fel, hangsúlyozva a távoli pénzügyi műveletek biztonsági és kényelmi aspektusait. A tanulmányban [1] a szerzők a számviteli rendszerbe integrált készpénz nélküli elszámolások aktuális trendjeit és kihívásait elemezték, valamint kiemelték a pénzügyi monitoring és a digitális megfelelés (compliance) kérdéskörét, amely az átlátható számviteli folyamatok egyik alapvető feltétele.

Összességében a vizsgált kutatások megerősítik, hogy a készpénz nélküli elszámolások digitalizációja nem csupán technológiai folyamat, hanem komplex gazdasági, jogi és számviteli kihívás is. Ugyanakkor továbbra is hiányzik a terminológiai egység és az egységes módszertani megközelítés a pénzügyi műveletek számviteli megjelenítésében és információs feldolgozásában. E hiányosságok indokolják e tanulmány létrejöttét, amely a készpénz nélküli elszámolások számviteli és információs támogatásának modelljét mutatja be a digitalizáció összefüggésében.

A cikk céljának (a kutatás célja és feladatai) megfogalmazása. A tanulmány célja a készpénz nélküli elszámolások szerepének és fejlődésének elemzése a digitalizáció feltételei között, különös tekintettel azok számviteli és információs támogatására, valamint pénzügyi monitoringra. A kutatás célkitűzése, hogy feltárja a készpénz nélküli elszámolások számviteli megjelenítésének jogi, módszertani és technológiai alapjait, valamint bemutassa azokat a modern digitális eszközöket és megoldásokat, amelyek hozzájárulnak a vállalkozások pénzügyi folyamatai átláthatóságához és hatékonyságához.

A tanulmány fő anyagának bemutatása. A készpénz nélküli elszámolásokra vonatkozó szabályokat és feltételeket Ukrajnában „A fizetési szolgáltatásokról” szóló törvény tartalmazza [19]. Ezen törvény szerint a készpénz nélküli elszámolások a fizető fél számlájáról a kedvezményezett számlájára történő pénzáttutalást, valamint a fizető fél által a készpénzben befizetett pénzeszközöknek a kedvezményezett számlájára történő áttutalását jelentik a fizetési szolgáltatók által. Az Ukrán Nemzeti Bank megállapítja és ellenőrzi a készpénz nélküli és készpénzes fizetésekre vonatkozó jogszabályok betartását.

A jogi személyek és állampolgárok az alábbi eszközökkel végezhetnek készpénz nélküli elszámolásokat Ukrajnában:

- fizetési utasítás - ezek olyan dokumentumok, amelyeket a fizető fél számlájáról a kedvezményezett számlájára történő fizetési művelet kezdeményezésére használnak;

- fizetési (kibocsátási) eszközök - elektronikus fizetési eszközök, fizetési kártyák, és előre fizetett fizetési eszközök;

- elektronikus pénz - elektronikus formában tárolt értékegységek, amelyeket az elektronikus pénz kibocsátója bocsát ki fizetési műveletek végrehajtására (beleértve az előre fizetett, többcélú kártyák használatát is), és amelyeket fizetési eszközként fogadnak el a kibocsátótól eltérő személyek, továbbá az elektronikus pénz kibocsátójának pénzügyi kötelezettségét képezik; az elektronikus pénz kizárólag készpénz nélküli formában létezik;

- dokumentumalapú műveletek és eszközök, nevezetesen akkreditív, bankgarancia, váltószámlák.

A készpénzes elszámolások (készpénzes fizetések) - gazdasági alanyok és magánszemélyek készpénzes fizetései az értékesített termékekért (árak, elvégzett munkák, nyújtott szolgáltatások), valamint az értékesítéssel (árak, munkák, szolgáltatások) és egyéb vagyontárgyakkal közvetlenül nem összefüggő műveletekért.

A magánszemélyek készpénzes elszámolásai, amennyiben azok készpénzben, számla megnyitása nélkül, a fizetési szolgáltatók pénztárába történő készpénzbefizetéssel történnek, majd azt követően más gazdasági alanyok vagy magánszemélyek számlájára átutalják, a fizető fél számára készpénzes, a kedvezményezett részére készpénz nélküli elszámolásként minősíthető.

Így a fizető fél helyzete a következő:

- bankszámláról történő átutalás esetén (beleértve a bankkártya használatát) - készpénz nélküli elszámolás;

- készpénzes elszámolás esetén - (beleértve a készpénz bank vagy nem banki pénzügyintézet pénztárába történő befizetését is) - készpénzes elszámolás.

A pénzeszközök kedvezményezettjei számára viszont az Ukrán Nemzeti Bank a 2019.04.24-i №57-0007/22460 számú levelében megjegyzi [25]: a kereskedői számlákra történő pénzeszközök jóváírása, függetlenül az átutalások kezdeményezésének módjától (akár számláról számlára történő átutalás, akár készpénz befizetése későbbi átutaláshoz fizetési eszközök használatával) készpénz nélküli elszámolásnak minősül.

Ukrajna Pénzügyminisztériumának 2024.09.24-i № 460 számú rendelete módosította a 21 „A devizaárfolyamok változásának hatása” nemzeti számviteli szabályzatot (szabványt). Így a nemzeti szabvány 5. pontja a következőképpen módosult: „A külföldi pénznemben végzett műveleteket az elsődleges elszámoláskor a beszámolási pénznemben kell feltüntetni, a külföldi pénznemben kifejezett összeget a nap elején, az üzleti műveletet végrehajtásának napján (az eszközök, kötelezettségek, saját tőke, bevételek és ráfordítások elszámolásának napján) érvényes árfolyammal átszámítva. A vállalkozás a devizában lebonyolított készpénz nélküli elszámolásokat a beszámoló pénznemében a bank dokumentumaiban meghatározott összegben tükrözheti, figyelembe véve a bank által az üzleti művelet végrehajtásának napján alkalmazott árfolyamok sajátosságait” [13].

Az Ukrán Nemzeti Bank a 2025.02.12-i № 30 számú határozatával módosította a fizetési szolgáltatást igénybe vevők nemzeti pénznemben történő készpénzmentes fizetéseire vonatkozó utasításokat. A módosítások 2025.03.15-én léptek hatályba [15]. A módosítás célja az Európai Parlament és EU Tanács a 2012.03.14-i № 260/2012 számú rendelete technikai és kereskedelmi követelményeinek fokozatos bevezetése az ukrán jogszabályokba, valamint a készpénz nélküli elszámolásokra vonatkozó szabályozás javítása Ukrajnában.

Ezzel összefüggésben az Ukrán Nemzeti Bank, többek között:

- pontosította a fizetési utasítás adatait, amelyet a címzett kezdeményezi;
- kötelezte a fizetési szolgáltatót, hogy a fizető félnek tájékoztatást adjon a fizetési utasítás végrehajtásra való elfogadásáról;
- szabályozta a fizetési szolgáltató által a kedvezményezettnek nyújtott, a pénzeszközök számlájára történő jóváírásról szóló információk nyújtásának kérdését minden ilyen jóváírás után;
- megállapította a fizetési utasítás kötelező adatait, amelyet a fizető fél fizetési szolgáltatója állít ki;
- megkülönböztette a fizetési utasítás adatait, amelyet az állami/magán végrehajtó és az Ukrajna Állami Adószolgálat állít ki;
- kizárta a bélyegzőt a fizetési utasítás kötelező adatainak listájából, amelyet a behajtó elektronikus formában állít ki. Ehelyett előírta a behajtó aláírásának bélyegzővel történő hitelesítését a papírformában kiállított fizetési utasításban;
- tisztázta a fizető fél adatainak a beszedő fizetési utasításában a fizetési szolgáltató általi ellenőrzésére vonatkozó normát.

A készpénz nélküli elszámolások lebonyolításához és a fizető fél számlájáról a kedvezményezett számlájára történő átutalás kezdeményezéséhez elszámolási bizonylatot használnak, amely lehet papír alapú vagy elektronikus formátumú. Az elektronikus elszámolási bizonylat olyan fizetési bizonylat, amelyben az információkat elektronikus adatok formájában adják meg, valamint tartalmazzák a vonatkozó adatokat. Ez a dokumentum létrehozható, továbbítható, tárolható és vizuális formába alakítható, továbbá az ügyfél távoli szolgáltatásokon keresztül is átadhatja a banknak anélkül, hogy személyesen meg kellene látogatnia a bankintézményt. A banki ügyfél különböző rendszerek, például az „Ügyfél-bank”, „Ügyfél-internetbank”, „Internetbank” és mások segítségével távolról is kezelheti számláját [23].

A készpénz nélküli pénzeszközök elszámolásának fő feladata a vállalkozás számviteli rendszerében való tükröződésük helyessége, teljessége és időszerűsége. A 31-es „Bankszámlák” számla a bankszámlákon tartott pénzeszközök elérhetőségének és mozgásának elszámolására szolgál. Ez egy aktív számla, amely a következő alszámlákkal rendelkezik:

- 311. „Folyószámla nemzeti valutában” – ez a számla a rezidensek közötti elszámolások rögzítésére szolgál;
- 312. „Folyószámla devizában” – a devizában lévő pénzeszközök elérhetőségére és mozgására vonatkozó információ általánosítására szolgál;

- 313. „Egyéb bankszámlák nemzeti valutában” – egy külön számla, amely a nemzeti pénznemben lévő tőkebefektetésekre szánt pénzeszközök elszámolására hozható létre;

- 314. „Egyéb bankszámlák devizában” – egy külön számla, amely a devizában lévő tőkebefektetésekre szánt pénzeszközök elszámolására hozható létre;

- 315. „Speciális számlák nemzeti valutában” – az adózó számára a Kincstárban nyitott, az elektronikus ÁFA-nyilvántartó rendszerben vezetett számlán, valamint a bankban nyitott egyéb külön számlákon lévő pénzeszközök elszámolására szolgál;

- 316. „Speciális számlák devizában” – devizában vezetett, elosztásra vagy további előzetes ellenőrzésre kötelezett pénzeszközök, többek között a jogszabályok szerint kötelezően értékesítendő devizában vezetett pénzeszközök nyilvántartására szolgál [5].

A hatékony készpénz nélküli elszámolások kezelésének és a műveletek helyes számviteli tükrözésének biztosításában fontos szerepet játszanak a nemzeti és nemzetközi számviteli standardok. Ezek határozzák meg a készpénz nélküli műveletek tükröződésének rendjét, osztályozását, ami biztosítja az átláthatóságot és a pénzügyi ellenőrzés követelményeinek való megfelelést. Az 1. táblázatban bemutatjuk a főbb nemzeti és nemzetközi szabványokat, amelyek szabályozzák a készpénz nélküli elszámolások lebonyolításának rendjét Ukrajnában és nemzetközi szinten.

1. táblázat

Nemzeti és nemzetközi számviteli és beszámolási standardok, amelyek a készpénz nélküli elszámolások lebonyolításának rendjét szabályozzák

A dokumentum címe, forrás	Jellemzői
Nemzeti számviteli szabályzat (standard) 1 „Általános követelmények a pénzügyi beszámolókra vonatkozóan” [16]	meghatározza a pénzügyi kimutatásokban a készpénz nélküli elszámolásokkal kapcsolatos műveletek és a számlák egyenlegeinek a beszámolási időpontokban történő megjelenítésének szabályait és rendjét.
Nemzeti számviteli szabályzat (standard) 2 „A devizaárfolyamok változásának hatása” [17]	szabályozza az árfolyamkülönbségek számvitelben és beszámolóban való megjelenítésének rendjét.
Nemzetközi számviteli standard 21 „Az árfolyamváltozások hatása” (IAS 21 The Effects of Changes in Foreign Exchange Rates) [7]	a devizában történő elszámolások és annak egy napon belül nemzeti pénznemre történő átváltása során árfolyamkülönbségek keletkezhetnek, amelyek hatással vannak a periódus teljesbevételére vagy ráfordításaira. Az ilyen változtatásokat helyesen kell kiszámítani és a beszámolóban feltüntetni, amit ez a szabályzat nemzetközi szinten is előír.
Nemzetközi számviteli standard 7 „Cash-flow kimutatás” (IAS 7 Statement of Cash Flows) [8]	szabályozza a pénzmozgás időszakára vonatkozó megjelenítésének rendjét a nemzetközi szintű pénzmozgási jelentésben.
Nemzetközi pénzügyi beszámolási standard 9 „Pénzügyi instrumentumok” (IFRS 9 Financial Instruments) [9]	meghatározza a pénzügyi eszközökkel és kötelezettségekkel kapcsolatos pénzügyi beszámolási elveket. A pénzügyi eszközök közé elsősorban a pénzeszközök, különösen a készpénz nélküli pénzeszközök tartoznak.

A 31. „Bankszámlák” számlán szereplő gazdasági műveletek a banki kivonatok és az azokhoz csatolt elsődleges bizonylatok alapján kerülnek rögzítésre.

Az elszámolási bizonylatok - az előírt formában összeállított dokumentumok, amelyeket a jogi és természetes személyek nyújtanak be a banknak, és amelyek írásbeli utasítást tartalmaznak egy bizonyos összeg átutalására készpénz nélküli formában a kapott áruk, munkák, szolgáltatások és különböző kifizetésekért (a költségvetésbe, alapokba stb.).

A vállalkozás a készpénz nélküli pénzeszközei elszámolásának kezdeti szakaszában a könyvelő fontos feladata az elsődleges bizonylatok időben történő elkészítése és rögzítése. Ezt a folyamatot időben és ami a legfontosabb, helyesen kell végrehajtani.

A készpénzes és készpénz nélküli elszámolási műveleteknél banki dokumentumokként készpénzes csekkeket és készpénzbefizetési értesítéseket használnak; készpénz nélküli átutalások esetében fizetési utasításokat, fizetési követeléseket, számlázási csekkeket, akkreditíveket és váltókat.

A hazai vállalatok a többi fizetési dokumentumnál gyakrabban használnak fizetési utasítást - egy speciális nyomtatványon kiállított dokumentumot, amely a kiszolgáló banknak adott megbízás egy meghatározott összeg egy másik vállalkozás számlájára történő átutalására.

A banki kivonat az analitikus számvitel nyilvántartása, valamint a számviteli bejegyzések alapja. A banktól kapott bankszámlakivonatot a számviteli osztály ellenőrzi és feldolgozza: hozzáadja az elsődleges dokumentumokat, feltünteti a 31-es "Bankszámlák" szintetikus számlának megfelelő alszámlákat. A bankszámlakivonat formája eltérő lehet, azonban kötelezően tartalmaznia kell a következőket: a folyószámla nyitó egyenlegét a nap elején, a nap folyamán beérkezett és átutalt összegeket - minden egyes fizetési tételnél külön feltüntetve -, valamint a nap végén fennálló záró egyenleget. Minden fizetési tételnél fel kell tüntetni a művelethez kapcsolódó dokumentum számát, a bank adatait és a számlatulajdonos számlaszámát.

A bankszámlakivonat feldolgozása során figyelembe kell venni, hogy a bank szempontjából minden vállalati pénzeszköz (betét) a bank kötelezettségének minősül. Ezért a vállalat folyószámláján lévő pénzeszközök egyenlege és beérkezése a bankszámlakivonaton jóváírásként, míg a pénzeszközök kifizetése vagy átutalása terhelésként jelenik meg. A vállalkozás könyvelője ezeket a műveleteket fordított előjellel könyveli: a beérkezéseket a 31. „Bankszámlák” számla tartozik (debet) oldalán, a kifizetéseket vagy átutalásokat pedig a 31. „Bankszámlák” számla követel (kredit) oldalán.

Ha a bankszámlakivonatban tévesen a 31. „Bankszámlák” számlán végrehajtott műveletek szerepelnek, azokat a 31. „Bankszámlák” számla terhelési vagy jóváírási oldalán kell korrigálni a 374. „Követelések rendezése” számlával összhangban. Ilyen esetekben a bankintézményt értesíteni kell a hibákról, és fel kell kérni azok kijavítására. A 31. „Bankszámlák” számlán végzett tranzakciókban elkövetett hibákat időben fel kell ismerni, valamint gondoskodni azok pontos és kötelező javításáról. A fel nem tárt vagy ki nem javított hibák pénzügyi veszteségeket okozhatnak, amelyeket

a vállalkozás veszteségei között kell elszámolni. Általánosan ismert, hogy a 31. „Bankszámlák” számlán kimutatott egyenlegnek meg kell egyeznie a bankszámlakivonatban szereplő, a vállalkozás összes bankszámlájára vonatkozó pénzegyenleggel. A bankszámlákon levő pénzeszközök elszámolásának utolsó szakasza a megadott információk tükrözése a pénzügyi kimutatásokban. Az 1. ábra szemlélteti, hogyan tükröződnek ezek a műveletek a pénzügyi beszámolók különböző formáiban, különös tekintettel a pénzeszközökre, azok mozgására és a vállalkozás számláin kimutatott egyenlegekre.

Mérleg (Pénzügyi helyzet kimutatás), 1. számú formanyomtatvány	Pénz és pénzeszközök (1165. sor) részletes lebontásban: - készpénz (1166. sor); - bankszámlák (1167. sor).
Cash-flow kimutatás (közvetlen módszerrel), 3. számú formanyomtatvány	- Az év eleji pénzeszközök egyenlege (3405. sor) - A devizaárfolyamok változásának hatása az árfolyamok egyenlegére (3410. sor) - Az év végi pénzeszközök egyenlege (3415. sor)
Megjegyzések az éves pénzügyi kimutatásokhoz, 5. számú formanyomtatvány	- Készpénz (640. sor) - Folyószámla a bankban (650. sor) - Egyéb bankszámlák (akkreditívek, csekkfüzetek) (660. sor) - Úton lévő pénzeszközök (670. sor) - Pénzeszközökkel egyenértékű eszközök (680. sor)

1. ábra A készpénzes és készpénz nélküli elszámolások megjelenítése a pénzügyi beszámolók formanyomtatványaiban

Forrás: saját szerkesztés [16] alapján

A pénzeszközök egyenlegeire és azok mozgására vonatkozó információk az adott időszakban minden vállalkozás pénzügyi beszámolásának szerves részét képezik. Ennek megfelelően a beszámolási formák szerinti csoportosítás a számvitel és a gazdasági elemzés fontos részét alkotja. A készpénzes és készpénz nélküli elszámolások helyes bemutatása a pénzügyi beszámolóknak kulcsfontosságú a vállalkozás pénzügyi műveleteinek átláthatósága és pontossága szempontjából.

A pénzügyi műveletek – különösen a készpénz nélküli elszámolások – jogszerűségének és átláthatóságának biztosítása érdekében figyelembe kell venni a pénzügyi monitoring mechanizmusait, amelyek szabályozzák az ilyen műveletek ellenőrzését. A pénzügyi monitoring a pénzügyi folyamatok jogszerűségének és biztonságának garantálására szolgáló rendszer fontos eleme, amely magában foglalja az illegális pénzügyi tranzakciók – például a pénzmosás vagy a terrorizmus finanszírozása – azonosítását és megelőzését.

A pénzügyi monitoring jogi alapját Ukrajna 2019. december 6-i № 361-IX számú törvénye képezi, amelynek címe: „A bűncselekményből származó jövedelmek legalizálásának (pénzmosás), a terrorizmus és a tömegpusztító fegyverek elterjedésének finanszírozása megelőzéséről és ellensúlyozásáról” [14]. A № 361 számú törvény elfogadását Ukrajna nemzetközi megállapodásai, az Európai Unióval kötött társulási megállapodás szerinti kötelezettségei és a pénzmosás elleni nemzetközi munkacsoport (FATF) követelményei indokolják. A pénzügyi monitoring megszervezésére egy speciális állami szerv jött létre – az Állami Pénzügyi Monitoring Szolgálat. Ukrajna Nemzeti Bankja szintén kulcsszerepet játszik a kereskedelmi bankok pénzügyi monitoringjában. A pénzügyi monitoring a jogi személyek, egyéni vállalkozók és az állampolgárok kifizetéseire vonatkozik.

A pénzügyi monitoring elsősorban a kiadási műveleteket (pénzáttalásokat) érinti, készpénzben vagy készpénzes nélküli formában, a kifizetés összegétől függően (2. táblázat).

2.táblázat

A pénzügyi monitoring küszöbértékei

PÉNZÜGYI MONITORING KÜSZÖBÉRTÉKEI 2025-ben*		
Pénzügyi monitoring intézkedéseit nem alkalmazznak	Pénzügyi monitoring intézkedéseit alkalmazznak	
	megfelelő ellenőrzés** (személyazonosság megállapítása és ellenőrzése, különös tekintettel az ügyfél végső kedvezményezettjére, az üzleti kapcsolat céljára és jellegére, a dokumentumok aktualitásának ellenőrzésére, az üzleti kapcsolatok nyomon követésére, beleértve a pénzeszközök eredetének vizsgálatát)	lehetséges bejelentés az állami pénzügyi monitoring szervek felé, ha egyéb jelek küszöbértékű tranzakciókra utalnak
pénzáttalások esetén, amelyek célja az áruk, szolgáltatások vagy munkák ellenértékének kiegyenlítése, illetve hitelkötelezettségek törlesztése		
≤ 30 ezer hrivnya	> mint 30 ezer hrivnya, de < mint 400 ezer hrivnya	≥ 400 ezer hrivnya (≥ 55 ezer hrivnya - lottó és/vagy szerencsejáték szervezésével foglalkozó üzleti vállalkozások számára)
készpénz áttalálás esetén		
5 ezer hrivnya és kevesebb (lehetséges a fizető személy azonosítása nélkül, különösen számlanyitás nélküli áttalálás esetén)	> mint 5 ezer hrivnya, de < mint 400 ezer hrivnya	≥ 400 ezer hrivnya (≥ 55 ezer hrivnya - lottó és/vagy szerencsejáték szervezésével foglalkozó üzleti vállalkozások számára)
* vagy külföldi pénznemben, az Ukrán Nemzeti Bank hivatalos árfolyama szerinti egyenértékben; **a fennálló üzleti kockázattól függően a megfelelő ellenőrzés szigorítható vagy egyszerűsíthető; *** a 400 ezer hrivnya (55 ezer hrivnya - lottó és/vagy szerencsejáték szervezésével foglalkozó üzleti vállalatok esetében) meghaladásán túl legalább egy küszöbértékű tranzakcióra utaló jelnek lennie kell.		

Forrás: saját szerkesztés [14] alapján

Az ügyfél azonosítása többek között bankkártyával vagy minősített elektronikus aláírással történhet. A tranzakció ellenőrzése további megerősítéseket igényel, például telefonhívást a banktól, arcszkennelést, a fizetési adatok ellenőrzését, a fizető személyének megerősítését, hogy valóban a kártyatulajdonos használja-e azt, a tranzakció céljának és a pénzeszközök eredetének tisztázását stb.

A tranzakció gyanúsának minősítésére vonatkozó egyértelmű kritériumok és jelek nincsenek. A bank vagy más, pénzügyi monitoringot végző szervezet saját, kockázatalapú monitoringrendszere szerint jár el, figyelembe véve az Állami Pénzügyi Monitoring Szolgálat, valamint az illetékes állami pénzügyi felügyeleti szerv ajánlásait, amelynek alárendeltségébe tartozik. A devizaügyletek kockázatosságának mutatói szerepelnek az Ukrán Nemzeti Bank Igazgatóságának 2019. január 2-án kelt, № 8 számú határozatával jóváhagyott „A devizaügyletekről szóló dokumentumok (információk) elemzésének és ellenőrzésének rendjéről” című rendelkezésben is [18].

A pénzügyi műveletek küszöbértékűnek minősülnek, ha az egyes műveletek összege eléri vagy meghaladja a 400 000 hrivnyát (illetve a lottó- és/vagy szerencsejáték-szervezéssel foglalkozó gazdasági szereplők esetében 55 000 hrivnyát), vagy meghaladja a külföldi pénznemben, banki fémekben vagy más eszközökben kifejezett összeget, amely az Ukrán Nemzeti Bank hivatalos árfolyama szerint a pénzügyi művelet időpontjában 400 000 hrivnyának (illetve 55 000 hrivnyának) felel meg, ha az alábbi jelenségek közül legalább egy fennáll:

- ✓ Pénzeszközök jóváírása vagy átutalása, hitel (kölcsön) nyújtása vagy felvétele, valamint egyéb pénzügyi műveletek végrehajtása abban az esetben, ha a pénzügyi műveletben részt vevő felek közül legalább az egyik: olyan államban (joghatóságban) rendelkezik regisztrációval, lakóhellyel vagy székhellyel, amely nem hajtja végre, vagy nem megfelelően hajtja végre a bűncselekményből származó jövedelmek legalizálása (pénzmosás), a terrorizmus finanszírozása vagy a tömegpusztító fegyverek terjesztésének finanszírozása elleni küzdelemre vonatkozó nemzetközi vagy kormányközi szervezetek ajánlásait, beleértve az ilyen állam diplomáciai képviselőit, nagykövetségeit és konzulátusait is; vagy olyan személy, akinek bankszámlája van a megjelölt államban (joghatóságban) bejegyzett banknál.

- ✓ Politikailag kiemelt személyek, azok családtagjai és/vagy politikailag kiemelt személyekkel kapcsolatban álló személyek pénzügyi műveletei.

- ✓ Külföldre irányuló pénzátutalások, beleértve azokat az államokat is, amelyeket Ukrajna Miniszteri Kabinetje offshore-zónáknak minősített.

- ✓ Készpénzes pénzügyi műveletek, beleértve a befizetéseket, átutalásokat és készpénzfelvételeket.

A pénzügyi monitoring hatálya alá nem tartoznak az alábbi műveletek, függetlenül a tranzakció összegétől:

- saját számláról történő készpénzfelvétel;

➤ átutalások adók, illetékek, egységes társadalombiztosítási hozzájárulások, valamint jogszabálysértés miatti pénzbírságok megfizetésére;

➤ közüzemi díjak megfizetése;

➤ ha a fizető és a kedvezményezett egyaránt pénzügyi monitoring hatálya alá tartozó pénzforgalmi szolgáltató;

➤ elektronikus fizetési eszközökkel vagy elektronikus pénzzel végzett átutalások áruk vagy szolgáltatások kifizetésére, feltéve, hogy az adott eszköz vagy kártya azonosító száma a pénzeszközök teljes útján végig kíséri a tranzakciót. Például: internetes áru- vagy szolgáltatásfizetések bankkártyával, LiqPay, Apple Pay, Google Pay vagy más hasonló szolgáltatásokon keresztül;

➤ fizetések közvetítőn keresztül, aki az adásvételi szerződést megkötöti vagy az ehhez kapcsolódó tárgyalásokat folytatja.

A készpénz nélküli elszámolásoknak számos előnyük van a készpénzzel szemben, amelyeket a modern kutatások is megerősítenek.

Pasichnyk I., Lozovyi S. és Vyazovyi S. [12] rámutatnak a készpénz nélküli elszámolások készpénzzel szembeni előnyeire, nevezetesen:

1) az átlátható üzleti magatartásból adódó adóalap növelése. A készpénz nélküli elszámolásokra való áttérés lehetővé teszi az adóhatóság és a bankok számára, hogy ellenőrizzék a jogi személyek és magánszemélyek pénzáramlását;

2) az árnyékgazdaság volumenének csökkentése. Csökkennek a pénzmosás, a vesztegetés és az adócsalás lehetőségei;

3) a készpénzforgalom fenntartásával, a bankjegyek nyomtatásával és egyéb műveletekkel kapcsolatos költségek csökkentése. A készpénz nélküli elszámolásokra való áttérés csökkenti a pénzveréssel, bankjegynyomtatással és a készpénzforgalom működtetésével járó költségeket;

4) csalások elleni védelem erősítése (például rablás, bankjegyhamisítás stb.), mivel a pénzeszközök személyes számlán találhatóak, a bűnözők számára nehezebb hozzájuk férni;

5) az ügyfélkör bővítése további előnyök, promóciók (cross-sales, co-brand, cash-back, rewards) révén;

6) lehetőség legális jövedelemszerzésre (a "borítékban" fizetett bérek elkerülése);

7) a vissza nem fizetés kockázatának csökkenése növeli a hitelek elérhetőségét és olcsóbbá teszi azokat mind a vállalkozások, mind a lakosság számára;

8) a jutalékbevételek és a likviditás növekedése;

9) kényelmes használat (a fizetéshez elegendő egy bankkártya, vagy akár egy telefon vagy okosóra);

10) lehetőség bármilyen pénznemben és országban történő fizetésre;

11) hozzáférés további szolgáltatásokhoz és lehetőségekhez (Apple Pay, Android Pay, Google Pay, e-banking).

A készpénz nélküli tranzakciók digitalizálása a hagyományos pénzügyi és számviteli tranzakciók digitális formátumba való átalakításának folyamata

informatikai technológiák és elektronikus rendszerek segítségével. Ez a folyamat a készpénz nélküli elszámolások automatizálására és megkönnyítésére irányul, biztosítva a pénzügyi források hatékonyabb, gyorsabb és biztonságosabb forgalmát.

A digitalizálás lehetővé teszi a vállalkozások és a polgárok számára, hogy pénzügyi szolgáltatásokhoz férjenek hozzá anélkül, hogy fizikailag fel kellene keresniük a banki intézményeket, ami nemcsak időt takarít meg, hanem csökkenti a készpénz kezelésének költségeit is. Ezenkívül a digitalizálás új lehetőségeket teremt a gazdaság fejlődéséhez azáltal, hogy széles körű hozzáférést biztosít a pénzügyi szolgáltatásokhoz, különösen azokban a régiókban, ahol a hagyományos banki infrastruktúra nem elég fejlett.

A készpénz nélküli tranzakciók digitalizálásának fő irányai a következők [22]:

1. Elektronikus fizetési rendszerek és mobilalkalmazások használata készpénz nélküli tranzakciók lebonyolítására.

2. Érintésmentes technológiák, például NFC alkalmazása fizetések lebonyolítására a fizetőeszközzel való közvetlen fizikai érintkezés nélkül.

3. Elektronikus pénztárcák használata digitális pénzeszközök tárolására és feldolgozására.

4. E-banking: banki szolgáltatásokhoz és tranzakciókhoz való hozzáférés interneten keresztül.

5. Virtuális vagy digitális hitel- és betéti kártyák használata fizetések lebonyolítására.

6. Blokklánc technológiák alkalmazása az elektronikus tranzakciók biztonságának és anonimitásának biztosítására, valamint kriptovaluták használata digitális eszközök cseréjére.

7. Mesterséges intelligencia használata pénzügyi tranzakciók elemzésére és optimalizálására.

A vállalkozások készpénz nélküli elszámolásainak számviteli és információs támogatása a digitalizáció kontextusában folyamatos fejlesztést igényel a pénzügyi tranzakciók pontosságának, hatékonyságának és átláthatóságának biztosítása érdekében. Mivel a 31. „Bankszámlák” számla a készpénz rendelkezésre állásának és mozgásának elszámolásának fő számlája, fontos, hogy az alszámlák szintjén konkrét változtatásokat és fejlesztéseket hajtsanak végre a hatékony elszámolás biztosítása érdekében:

1. Minden egyes alszámlához, például a 311-es „Folyószámla nemzeti valutában” vagy a 312-es „Folyószámla devizában” esetében integrálni kell a számviteli rendszereket a banki platformokkal a bankszámlakivonatokat automatikus fogadása és szinkronizálása érdekében. Ez lehetővé teszi a vállalat számláin szereplő adatok automatikus frissítését, kiküszöbölve a manuális adatbevitel szükségességét, valamint csökkentve a hibák valószínűségét.

2. Az elektronikus fizetési eszközökhöz kapcsolódó alszámlákhoz, például a 315-ös „Speciális számlák nemzeti valutában” esetében fontos a fizetési utasítások és átutalások automatikus feldolgozásának konfigurálása elektronikus fizetési kártyák és pénztárcák használatával. Ez lehetővé teszi a vállalkozások számára, hogy az összes

műveletet azonnal, késedelem és a manuális adatbevitelre fordított többletidő nélkül tükrözzék a vonatkozó számlákon.

3. A blokklánc technológia használata a bankszámlákon történő számvitelhez (különösen a nagy tranzakcióvolumenű számlák esetében) biztosítja a műveletek biztonságát és átláthatóságát. Például a blokklánc használatával minden tranzakció regisztrálható és ellenőrizhető, ami növeli a pénzügyi kimutatásokba vetett bizalmat, és lehetővé teszi minden művelet változatlanul történő rögzítését.

4. Devizaszámlák (például 312. „Folyószámlák devizában”) esetén intelligens rendszerek valósíthatók meg az árfolyamok automatizált kiszámításához és monitorozásához, amelyek lehetővé teszik az árfolyamkülönbségek pontosabb és idősebb tükrözését. Az ilyen rendszerek automatikusan kiszámítják azt az összeget, amelyet a vállalkozás számviteli dokumentumaiba be kell vezetni a devizaműveletek helyes tükrözése érdekében.

A pénzügyi folyamatok digitalizálása megváltoztatja a számvitelhez való hozzáállást, továbbá megköveteli a legújabb eszközök bevezetését a számviteli és elemzési eljárások automatizálására. Az elsődleges feladat az elektronikus fizetési rendszerek és más digitális technológiák integrálása a vállalkozás belső számviteli rendszerébe. Ez lehetővé teszi a készpénz nélküli elszámolások feldolgozásának jelentős megkönnyítését, a hibák és a számviteli késedelmek kockázatának csökkentését, ami különösen fontos azoknál a vállalatoknál, amelyek nagy mennyiségű pénzügyi műveletet végeznek. A folyamatok automatizálása csökkenti az emberi tényezőtől való függőséget, növelve a pontosságot és az operativitást a készpénz nélküli tranzakciók számvitelében.

A készpénz nélküli elszámolások digitalizációjának hatékony megvalósítása megköveteli a számviteli és információs támogatás egységes, jól strukturált architektúráját.

Ennek központi eleme az adatmodell és a törzsadat-kezelés, amely biztosítja az egységes számlatükröt (különösen a 31-es főszámla és annak alszámlái esetében), valamint a partner- és szerződés-törzsek konzisztens kulcsalapú nyilvántartását. A devizanem, az értéknapi és a tranzakciós azonosító kötelező adattartalomként jelenik meg minden pénzügyi művelet esetében, ami növeli az adatfeldolgozás pontosságát és követhetőségét.

Az integrációs réteg (API- és üzenetküldési mechanizmusok) a banki kivonatok és fizetési státuszok szabványosított üzenetformátumain alapul, amely lehetővé teszi az automatikus adatimportot, validációt és a forrás-információk (időbélyeg, szolgáltató) megőrzését. Ezzel biztosítható a számviteli és pénzügyi rendszerek közötti szinkronizáció, valamint a valós idejű adatfrissítés.

A kontroll- és jogosultsági rendszer kulcsfontosságú a tranzakciók integritásának védelmében. A szerepkörök szétválasztása (rögzítő-jóváhagyó) és a kétlépcsős jóváhagyási mechanizmus a küszöbérték feletti műveleteknél kötelező. Minden művelethez előzetes és utólagos kontroll-naplózás tartozik, amely auditálható folyamatot biztosít.

A valós idejű egyeztetési (reconciliation) modul: banki kivonat ↔ főkönyv/alszámla napi egyeztetése; eltérés-limit és automatikus riasztás.

A naplózási rendszer minden módosítást verziózott formában rögzít („ki, mikor, mit”), és exportálható formában biztosítja a könyvvizsgálati ellenőrzést.

Tekintettel a digitális technológiák integrálásának fontosságára a készpénz nélküli elszámolások számviteli és elemzési támogatásának javítása érdekében, vizsgáljuk meg a főbb eszközöket, amelyek hozzájárulnak a vállalkozás pénzügyi folyamatainak automatizálásához és fejlesztéséhez. A 3. táblázat bemutatja a vállalkozások készpénz nélküli elszámolásainak nyilvántartását és monitorozását hatékonyan biztosító főbb szoftvermegoldásokat.

3. táblázat

A készpénz nélküli elszámolások számviteli és elemzési támogatásának főbb eszközei

Eszköz	Funkcionalitás	Előnyök	Hátrányok	Integráció más rendszerekkel	Cél
Power BI	Adatvizualizáció, nagy mennyiségű adat elemzése, interaktív jelentések készítése.	Intuitív kezelőfelület, integráció más Microsoft termékekkel, képesség a Big Data kezelésére.	Microsoft termékekkel kapcsolatos tapasztalatot igényel, kezdőknek nehéz lehet.	Könnyen integrálható az Excellel, az Azure-ral, az SQL Serverrel és a Microsoft Dynamics rendszerrel.	Pénzügyi adatelemzés, pénzügyi tranzakciók monitorozása, vizuális jelentések készítése.
Tableau	Interaktív elemzés, rugalmas adatvizualizáció, valós idejű adatfeldolgozási képesség.	Kiterjedt vizualizációs képességek, nagy adathalmazok támogatása, egyszerű integráció különféle adatforrásokkal.	Magas engedélyköltség, képzést igényel.	Integráció adatbázisokkal, Excellel, API-val, különféle pénzügyi rendszerekkel.	Felületek létrehozása nem készpénzes tranzakciók elemzéséhez, trendek azonosításához és pénzügyi eredmények vizualizálásához.
QlikView	Aszinkron adatfeldolgozás, interaktív elemzőpanelek, asszociatív megközelítés az adatelemzéshez.	Nagy mennyiségű adat feldolgozásának gyorsasága, erős asszociatív elemző rendszer.	Bonyolult a használata az új felhasználók számára, és speciális feladatokhoz beállítást igényel.	Integráció SQL-lel, Excellel, más adatgyűjtő platformokkal, pénzügyi alkalmazásokkal.	Pénzügyi folyamatok elemzése, készpénz nélküli tranzakciók monitorozása, pénzügyi trendek előrejelzése.
Mesterséges intelligencia (AI)	Automatikus tranzakcióelemzés, pénzügyi folyamatok előrejelzése.	Az elemzés és a döntéshozatal automatizálásának képessége, növelve az előrejelzések pontosságát.	Magas bevezetési és támogatási költségek, a hatékony működéshez nagy	Integráció fizetési rendszerekkel, könyvelési platformokkal és pénzügyi eszközökkel.	Kockázattertek elés, gyanús tranzakciók felderítése, pénzügyi folyamatok előrejelzése.

Eszköz	Funkcionalitás	Előnyök	Hátrányok	Integráció más rendszerekkel	Cél
			menyiségű adatra van szükség.		
Blockchain	A pénzügyi tranzakciók átláthatóságának és biztonságának biztosítása, az információk rögzítés utáni megváltoztatásának képtelensége.	Magas szintű biztonságot és átlátható tranzakciókat biztosít, nincs szükség közvetítőkre.	A megvalósítás bonyolultsága, magas tranzakciós költségek a kisvállalkozások számára.	Integráció pénzügyi rendszerekkel, fizetési átjárókkal, kriptovalutákkal.	Készpénz nélküli elszámolások biztonsága és anonimitása, pénzügyi tranzakciók ellenőrzése.

Forrás: saját kidolgozás [6, 21, 24] alapján

Általánosságban elmondható, hogy ezen eszközök mindegyikének megvannak a maga előnyei és hátrányai, és a választás a vállalkozás igényeitől, költségvetésétől és az új technológiákba való befektetési hajlandóságától függ. A korszerű elemzési eszközök használata jelentősen növeli a készpénz nélküli elszámolások nyilvántartásának hatékonyságát, biztosítja a pénzügyi tranzakciók átláthatóságát és pontosságát, ami fontos a vállalkozások fejlődése szempontjából a gazdaság digitalizációjának körülményei között.

Következtetések és további kutatások kilátásai. A készpénz nélküli elszámolások digitalizációja jelentősen megkönnyíti a számviteli adatok valós idejű feldolgozását, és lehetővé teszi a tranzakciók pontos, eseményalapú tükrözését a számviteli rendszerben. Az elektronikus fizetési rendszerek és banki platformok integrálása automatizálja a bankszámlakivonatokat és bizonylatok feldolgozását, ezáltal csökkenti a manuális beavatkozásból eredő hibák kockázatát, és javítja a pénzügyi kimutatások pontosságát, valamint időbeni elkészítését. A digitalizáció révén az árfolyamkülönbségek, devizás ügyletek és nemzetközi tranzakciók elszámolása átláthatóbbá válik, ami növeli a beszámoló megbízhatóságát és biztosítja azok összhangját az IFRS- és nemzeti számviteli standardokkal. A pénzügyi monitoring, különös tekintettel az anti-money laundering (AML) szabályozásra, erősíti a jogszerűség és biztonság fenntartását a pénzügyi tranzakciók során. A készpénz nélküli elszámolások digitalizálásának sikeres megvalósítása érdekében elengedhetetlen egy jól strukturált számviteli és információs támogató rendszer, amely biztosítja az egységes adatmodelleket és törzsadat-kezelést. Az API- és üzenetküldési mechanizmusokkal biztosított integrációs réteg, a kontroll- és jogosultsági rendszerek, valamint a valós idejű egyeztetési és naplózási megoldások alkalmazása növeli a számviteli és elemzési rendszerek közötti szinkronizációt, javítja az adatfeldolgozás pontosságát és átláthatóságát, valamint biztosítja a tranzakciók integritását és megfelelőségét. A Power BI, Tableau és QlikView típusú rendszerek alkalmazása lehetővé teszi a nagy mennyiségű adat vizuális és prediktív elemzését, amely segíti a döntéshozatalt. A blokklánc-technológia és mesterséges intelligencia alkalmazása még magasabb szintű biztonságot és átláthatóságot biztosít a gazdasági események és

пінзүгі транзакціок számára, ezáltal növelve a vállalatok пінзүгі beszámolóinak megbízhatóságát. A digitalizált számviteli környezet nemcsak a költségek és az adminisztratív terhek csökkentését teszi lehetővé, hanem elősegíti az árnyékgazdaság visszaszorítását és az adóalap átláthatóbbá tételét is. A készpénz nélküli elszámolások fejlesztése tehát nem csupán technológiai, hanem gazdasági és jogi szempontból is alapvető jelentőséggel bír. A jövőbeli kutatások irányának a digitális technológiák vezetői számvitelbe és пінзүгі ellenőrzésbe történő integrálására vonatkozó módszertani ajánlások kidolgozására kell összpontosítani.

Felhasznált források listája

1. Loszkorih G., Bátori V. Készpénz nélküli elszámolás a számviteli rendszerben: aktuális trendek és kihívások. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*. 2025. № 8. 396-409 ol. DOI: <https://doi.org/10.58423/2786-6742/2025-8-396-409>
2. Башук І. Особливості обліку та оподаткування розрахункових операцій через платіжні системи фінансових установ на умовах післяплати. *Сталий розвиток економіки*. 2025. № 3 (54). С. 198-205. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-54-30>
3. Вишивана Б., Дяків Ю. Вплив інноваційних технологій на розвиток безготівкових розрахунків в Україні. *Вісник Львівського університету. Серія економічна*. 2019. Випуск 57. С. 91-103.
4. Гладких Д. М. Проблеми та напрями активізації безготівкових розрахунків у контексті розбудови цифрової економіки в Україні. *Стратегічні пріоритети*. 2018. № 3-4. С. 108-119. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/spa_2018_3-4_14 (letöltés dátuma: 2025.09.03)
5. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 30.11.1999 № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (letöltés dátuma: 2025.09.03)
6. Левків Г. Я., Франчук І. Б., Леськів Г. З., Грицак О. С. Цифрові технології підвищення ефективності обліку на підприємстві в умовах формування дієвої системи аналітичного менеджменту. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. № 11. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15483568>
7. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 21 (МСБО 21) від 01.01.2012. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_022#Text (letöltés dátuma: 2025.09.10)
8. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 7 (МСБО 7) від 01.01.2012. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_019#Text (letöltés dátuma: 2025.09.10)
9. Міжнародний стандарт фінансової звітності 9 (МСФЗ 9). Міністерство фінансів України. Переклад 2020 року. URL: https://www.mof.gov.ua/storage/files/%D0%9C%D0%A1%D0%A4%D0%97%209_ukr_2020.pdf (letöltés dátuma: 2025.09.10)
10. Назарова І. Еволюція обліково-інформаційних систем у здійсненні безготівкових розрахунків. *Вісник економіки*. 2021. № 4. С. 211–224. URL: <https://visnykj.wunu.edu.ua/index.php/htneu/article/view/1289> (letöltés dátuma: 2025.09.15)
11. Назарова І. Сутність та обліково-інформаційне забезпечення електронних розрахунків. *Вісник економіки*. 2022. № 3. С.123–136. URL: <https://visnykj.wunu.edu.ua/index.php/htneu/article/view/1380> (letöltés dátuma: 2025.09.15)
12. Пасічник І.В., Лозовий С.В., В'язовий С.М. Новітні форми безготівкових розрахунків у контексті підвищення конкурентоспроможності банків. *Інфраструктура ринку*. 2019. Вип. 37. С. 637–642.
13. Про внесення змін до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів»: Наказ Міністерства фінансів України від 24.09.2024 № 460. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1516-24#Text> (letöltés dátuma: 2025.09.15)

14. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 06.12.2019 № 361-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text> (letöltés dátuma: 2025.09.20)
15. Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в національній валюті користувачів платіжних послуг: Постанова Національного банку України від 29.07.2022 № 163. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0163500-22#Text> (letöltés dátuma: 2025.09.20)
16. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (letöltés dátuma: 2025.09.20)
17. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 21 "Вплив змін валютних курсів": Наказ Міністерства фінансів України від 10.08.2000 № 193. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0515-00#Text> (letöltés dátuma: 2025.09.20)
18. Про затвердження Положення про порядок здійснення уповноваженими установами аналізу та перевірки документів (інформації) про валютні операції: Постанова Національного банку України від 02.01.2019 № 8. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0008500-19#Text> (letöltés dátuma: 2025.09.22)
19. Про платіжні послуги: Закон України від 30.06.2021 № 1591-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text> (letöltés dátuma: 2025.09.22)
20. Радіонова Н.Й., Терещук В.В. Розрахункові операції за допомогою дистанційних банківських послуг: переваги та недоліки. *Ефективна економіка*. 2016. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2016_2_20 (letöltés dátuma: 2025.09.22)
21. Сисоєва І., Головай Н., Ціхановська О., Сулько Є., Заїка Є. Сучасні інструменти бухгалтерського обліку та контролю як драйвери ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств. *Modeling the development of the economic systems*. 2024. № 4. С.258-263. DOI: <https://doi.org/10.31891/mdes/2024-14-34>
22. Тивончук О., Хуснуллін І. Діджиталізація безготівкових розрахунків в умовах війни в Україні. *Економіка та суспільство*. 2024. № 59. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-155>.
23. Фесенко А., Матюха М. Нормативно-правове регулювання обліку операцій з грошовими коштами на підприємстві. *UNIVERSUM*. 2024. № 13. С. 7–17. URL: <https://archive.liga.science/index.php/universum/article/view/1253> (letöltés dátuma: 2025.09.26)
24. Чернецька О. В., Васільєва Л. М., Драницька С. В. Діджитал - інструментарій для потреб обліку та управління бізнес-процесами. *Агросвіт*. 2025. № 8. С. 83-88. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2025.8.83>
25. Щодо можливості використання суб'єктами господарювання картки "ключ до рахунку": Лист Національного банку України від 24.04.2019 № 57-0007/22460. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v57-0500-19#Text> (letöltés dátuma: 2025.09.10)

References

1. Loszkorih, G., & Bátori, V. (2025). Készpénz nélküli elszámolás a számviteli rendszerben: aktuális trendek és kihívások. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*, 8, 396-409. <https://doi.org/10.58423/2786-6742/2025-8-396-409> [in Hungarian]
2. Bashchuk, I. (2025). Features of accounting and taxation of settlement transactions via payment systems of financial institutions on a cash-on-delivery basis. *Sustainable Development of Economy*, (3 (54), 198-205. <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-54-30> [in Ukrainian]
3. Vyshyvana, B., & Diakiv, Yu. (2019). Impact of innovative technologies on the development of cashless payments in Ukraine. *Visnyk of the Lviv University. Series Economics*, 57, 91–103 [in Ukrainian]

4. Hladkykh D. M. (2018). Problems and directions of activation of non-governmental payments in the context of development of digital economy in Ukraine. *Strategic Priorities*, 3-4, 108-119. http://nbuv.gov.ua/UJRN/spa_2018_3-4_14 [in Ukrainian]
5. Instructions on the application of the Chart of Accounts for accounting of assets, capital, liabilities and business transactions of enterprises and organizations. Order of the Ministry of Finance of Ukraine No. 291 (1999). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> [in Ukrainian]
6. Levkiv H., Franchuk I., Leskiv H., & Hrytsak O. (2025). Digital technologies for increasing the efficiency of accounting at an enterprise in the conditions of forming an effective system of analytical management. *Current issues in economic sciences*, 11. <https://doi.org/10.5281/zenodo.15483568> [in Ukrainian]
7. IAS 21 The Effects of Changes in Foreign Exchange Rates. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_022#Text [in Ukrainian].
8. IAS 7 Statement of Cash Flows. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_019#Text [in Ukrainian]
9. IFRS 9 Financial Instruments. https://www.mof.gov.ua/storage/files/%D0%9C%D0%A1%D0%A4%D0%97%209_ukr_2020.pdf [in Ukrainian]
10. Nazarova, I. (2021). Evolution of accounting and information systems cashless payments. *Herald of Economics*, 4, 211–224. <https://visnykj.wunu.edu.ua/index.php/htneu/article/view/1289> [in Ukrainian]
11. Nazarova, I. (2022). Definition, accounting and information support of electronic settlements. *Herald of Economics*, 3, 123–136. <https://visnykj.wunu.edu.ua/index.php/htneu/article/view/1380> [in Ukrainian]
12. Pasichnyk, I., Lozovyi, S., & Vyazovyi, S. (2019). The latest forms of non-cash payments in the context of increasing the competitiveness of banks. *Market infrastructure*, 37, 637–642. [in Ukrainian]
13. On amendments to the National Accounting Regulation (Standard) 21 "The Impact of Changes in Exchange Rates". Order of the Ministry of Finance of Ukraine No. 460 (2024). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1516-24#Text> [in Ukrainian]
14. On Prevention and Counteraction to Legalisation (Laundering) of Criminal Proceeds, Terrorist Financing and Financing of Proliferation of Weapons of Mass Destruction. Law of Ukraine No. 361-IX (2019). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text> [in Ukrainian]
15. On approval of the Instructions on non-cash payments in the national currency of payment service users. Resolution of the National Bank of Ukraine No. 163 (2022). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0163500-22#Text> [in Ukrainian]
16. On approval of the National Accounting Regulation (Standard) 1 "General Requirements for Financial Reporting". Order of the Ministry of Finance of Ukraine No. 73 (2013). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> [in Ukrainian]
17. On approval of National Accounting Regulation (Standard) 21 "The Impact of Exchange Rate Changes". Order of the Ministry of Finance of Ukraine No. 193 (2000). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0515-00#Text> [in Ukrainian]
18. On approval of the Regulation on the procedure for authorized institutions to analyze and verify documents (information) on currency transactions. Resolution of the National Bank of Ukraine No. 8 (2019). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0008500-19#Text> [in Ukrainian]
19. About payment services. Law of Ukraine No. 1591-IX (2021). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text> [in Ukrainian]
20. Radionova, N., & Tereshchuk, V. (2016). Settlement operations using remote banking services: advantages and disadvantages. *Efektivna ekonomika*, 2. http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2016_2_20 [in Ukrainian]
21. Sysoieva, I., Holovay, H., Tsikhanovska, O., Sulko, Ye., & Zaika, Ye. (2024). Modern accounting and control tools as drivers of efficiency in innovation and investment activities of enterprises.

- Modeling the development of the economic systems*, 4, 258-263. <https://doi.org/10.31891/mdes/2024-14-34> [in Ukrainian]
22. Tyvonchuk, O., & Khusnullin, I. (2024). Digitalization of cashless payments in the conditions of war in Ukraine. *Economy and Society*, (59). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-155> [in Ukrainian]
23. Fesenko, A., & Matiukha, M. (2024). Regulatory and legal regulation of accounting for cash transactions at the enterprise. *UNIVERSUM*, 13, 7–17. <https://archive.liga.science/index.php/universum/article/view/1253> [in Ukrainian].
24. Chernetska, O., Vasilyeva, L., Dranytska, S. (2025). Digital - a toolkit for accounting and business process management needs. *Ahrosvit*, 8, 83-88. <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2025.8.83> [in Ukrainian]
25. Regarding the possibility of using the "key to account" card by business entities. Letter from the National Bank of Ukraine No. 57-0007/22460 (2019). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v57-0500-19#Text> [in Ukrainian]

Отримано:	31.10.2025	Beérkezett:	2025.10.31	Received:	31.10.2025
Прийнято до друку:	25.11.2025	Elfogadva:	2025.11.25	Accepted:	25.11.2025
Опубліковано:	17.12.2025	Megjelent:	2025.12.17	Published:	17.12.2025